

perkasa ribojasi V šonu ties kvadratais A – 1–13, su 2000 m. iširta perkasa – P galu ties kvadratais A, B, C, D, E – 1–5.

Perkasos Š ir P galuose 30–40 cm gylyje išryškėjo tamsios, permaišytos su degėsiomis žemės dėmės.

Perkasos Š gale dėmė apėmė kvadratus A, B, C, D, E – 1–4. Joje sporadiškai pasklidę vidutinio dydžio akmenys, kurie nesudaro jokios sistemos ir greičiausiai patekę atsitiktinai. Padarius šios duobės skersinį pjūvį paaiškėjo, kad jos gylis – 50 cm. Joje nieko neaptikta. Duobė susiformavo ne priešistoriniais laikais ir su kapinyne nieko bendra neturi. Analogiška duobė yra ir perkastos P gale. Ji – 5 m ilgio ir 2,4 m pločio, ovalo formos, orientuota ŠV–PR kryptimi. Joje taip pat aptikta keletas įvairaus dydžio sporadiškai pasklidusių akmenų. Šios duobės gylis yra 30 cm. Ji taip pat ne priešistorinės žmonių veiklos rezultatas.

Perkasos vidurinėje dalyje surasti 3 griautiniai kapai. Du iš jų datuoti viduriniojo geležies amžiaus pirmąja puse (250 ir 252), vienas – 251 – vėlyvuojų neolitu(?). Jame aptikta virvelinės keramikos puodo šukė.

Mirusieji laidoti stačiakampio ir trapecijos formos, 170x75, 180x80 ir 250x130x85 cm dydžio duobėse, orientuotose PR–ŠV ir R–V kryptimis.

Kapo 250 duobės pakraščiais aptikti 4 akmenys, buvę atremti į lentinį stačiakampį 145x40 cm dydžio karstą. Mirusysis vaikas (aptikti pieniniai vaiko dantys) palaidotas galva į PR, aukštelninkas, su gintarinių karolių apvara ir žalvarine antkakle tordiruotu lankeliu, žalvarine lankine ilgakoje sege lieta užkaba su pririštais trimis gintariniais karoliais bei geležiniu lazdeliniu smeigtuku ant krūtinės, dviem žalvarinėmis storagalėmis apyrankėmis ant abiejų rankų ir žalvariniu juostiniu žiedu ant vienos iš jų (40 pav.). Kapo 251 duobės dugne, apie 100 cm gylyje aptikta nedaug smulkių degėsių ir virvelinės keramikos puodo šukė. Kaulai visiškai sunykę, todėl smulkesnės laidosenos detalės ir laidojimo kryptis neaiški. Kape 252 mirusysis buvo orientuotas R kryptimi. Jam ant krūtinės rasti du geležiniai lazdeliniai smeigtukai.

Užkasant tirtąją perkasą aptikta pusė sidabrinės storagalės apyrankės.

Kalniškių kapinynas nebaigtas tyrinėti. Jo tyrimai bus tęsiami.

KALNIŠKIAI CEMETERY

During the season of 2002 in the Kalniškiai cemetery the LII expedition excavated the area of 65 m². Totally 3 burials were unearthed. Two of them are dated to the 5th century A.D., one to the period of Late Neolithic.

KALNUVĖNŲ KAPINYNAS

Algimantas MERKEVIČIUS, Rėda NEMICKIENĖ, Julius KANARSKAS

Kalnuvėnų kapinynas (Klaipėdos r.) archeologinėje literatūroje Spirkių, Kalnuočių ir Kalnuvėnų kaimo kapinyno vardu žinomas nuo XIX a. pabaigos (I–XIII a. pilkapynai ir senkapiai, LAA, V., 1977, t. 3, p. 106, Nr. 663;

P. Tarasenska, *Lietuvos archeologijos medžiaga*, K., 1928, p. 237). Iš suardytų kapų į Prūsijos muziejų pateko VII–IX a. papuošalų.

Remiantis archeologine literatūra, 1972 m. jis buvo paskelbtas vietinės reikšmės archeo-

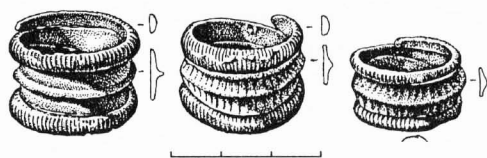
logijos paminklu (*Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas*, V., 1973, p. 247, Nr. 480), tačiau žvalgomųjų ekspedicijų metu nepavykus jo lokalizuoti, buvo išbrauktas iš kultūros paminklų sąrašo.

Tarybiniais laikais kapinyno teritorija buvo ariama, iš kalvos gyventojai savo poreikiams kasė smėlį, o V pakraščiu nutiestas Klaipėdos miesto ŠR apvažiavimas, jungiantis Jakų žiedą su Palanga (Klaipėdos–Liepojos naujasis kelio ruožas). Prieš kelerius metus kapinyno P dalis nukasta ruošiantis čia statyti degalinę, o šiuo metu jis patenka į planuojamo plėsti kelio ruožą.

Žvalgant būsimo kelio ruožą, 2001 m. rudenį kapinynas buvo surastas ir lokalizuotas (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 245), o 2002 m. liepos 24 d. įregistruotas Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registro archeologinių vietų sąrašė.

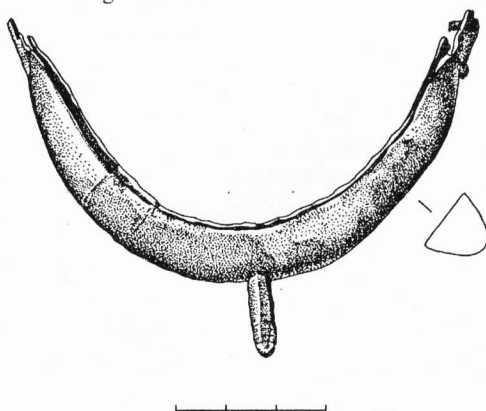
2002 m. buvo tikrinama suardytoje dalyje išlikusių kapų būklė, surinkti atsitiktiniai radiniai. Tyrimų metu kapinyno R ir PV dalyje iškastos 2 perkastos, kuriose ištirtas 120,25 m² plotas, aptikta 12 griautinių kapų, surinkti 239 radiniai. PV dalyje kapų kontūrų neaptikta, tačiau surinkta radinių, liudijančių, kad čia seniau taip pat buvo laidojama.

Kapinyno R dalyje rasta 12 griautinių kapų. Jų viršutinės dalys sunaikintos nustumdant žemes. Duobės pailgos, užapvalintais kampais arba ovalo plano. Devyni kapai orientuoti ŠR–PV, trys – R–V kryptimi. Keturiuose kapuose (2, 5, 10, 11) pastebėti skobtinių karstų kontūrai. Mirusiųjų griaučiai sunykę: išliko tik pavieniai kaulų fragmentai bei dantų emalis. Keturiuose kapuose (1, 5, 10, 12) palaidoti vyrai, dviejuose kapuose (4 ir 11) – moterys, o viename kape (9) – vaikas. Jie gulėjo duobėse galvomis į ŠR (kapai 1, 4, 10, 11)

41 pav. Įvijiniai žiedai praplatinta vidurine dalimi iš kapo 10. *E. Namajūnienės pieš.*

Fig. 41. Spiral rings with flattened middle part found in grave 10.

42 pav. Tuščiaviduris žalvarinis pentinas iš kapo 10. *E. Namajūnienės pieš.*

Fig. 42. Hollow brass spur found in grave 10.

arba į PV (kapas 5). Likusių mirusiųjų lytis ir padėtis kape nenustatyta.

Kapuose surinktas 171 radinys, tarp jų buvo 5 stiklo (kapai 1, 3, 9, 10, 11) ir 5 gintaro karoliai (kapai 4, 10, 11, 12). Iš viso surasti tik 8 sveiki metalo dirbiniai: 2 geležiniai įmoviniai miniatiūriniai kirviai (kapai 1, 12), žalvarinė pasaginė segė daugiakampiais galais (kapas 4), keturi žalvariniai įvijiniai žiedai praplatinta vidurine dalimi (kapai 5, 10; 41 pav.), žalvarinis tuščiaviduris pentinas (kapas 10; 42 pav.).

Daugumos kitų dirbinių išlikę tik smulkios nuolaužos, išmėtytos po visą kapą. Tarp jų aptikti taip pat išblaškyti, ne pirminėje

vietoje esantys nedegintų kaulų fragmentai bei dantų emalis leidžia spėti, kad kapai, praėjus kuriam laikui po palaidojimo, buvo išplėsti. Matyt, tų plėšikavimų metu į kapus pateko ir degintinių kaulų, kurių po 1–2 smulkius fragmentus rasta kapuose 1, 2, 4, 10.

Kapinynas datuojamas IX–XI a.

KALNUVĖNAI CEMETERY

In 2002 in the Kalnuvėnai cemetery (Klaipėda district) the area of 120.25 m² was explored. 12 inhumations and 239 finds were found. According to finds and burial rites, the cemetery is dated to the 9th–11th centuries.

PAPRŪDŽIŲ KAPINYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

2002 m. VU tėsė Paprūdžių kapinyno (Kelmės r.) tyrinėjimus, pradėtus 2000 m. (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 102–103; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 122–123).

2002 m. tyrinėjimų metu kapinyne buvo iškastos 5 perkastos (IX–XIII), kurių bendras plotas yra 105 m².

Kapinyne buvo aptikti dar 5 apardyti ar visai suardyti kapai. Mirusieji laidoti nedeginti, tai rodo aptikti kaukolių fragmentai, dantys, ilgųjų kaulų fragmentai. Mirusieji laidoti aukštiekninkai, ištiesti. Laidojimo kryptį pavyko nustatyti tik keliuose vyrų kapuose. Kape 12 mirusysis buvo laidotas galva į PV 210° kryptimi, kape 13 – 255° kryptimi. Matyt, kape 12 mirusysis laidotas galva P kryptimi, kape 13 – V kryptimi. Pastaroji kryptis Paprūdžių kapinyno kapuose yra dažniausiai sutinkama.

Kapų gylis nuo dabartinio žemės paviršiaus – nuo 30–35 iki 70–75 cm, nors kai kurie radiniai iš suardyto kapų aptikti ir giliau.

Pavyko nustatyti daugelio kapų mirusiųjų lytį, daugiausiai pagal įkapes. Kapai 12 ir 13, kaip minėta, skirtini vyrams, kapas 11 greičiausiai – vaikui, kapas 15 – moteriai.

Pastarajame kape palaidota moteris buvo tarp 30 ir 40 m. amžiaus (amžių nustatė antropologas dr. A. Barkus).

Suardytame kape 14, kuriame buvo tik papuošalų fragmentai, taip pat galėjo būti palaidota moteris.

Kadangi kapai apardyti ar visiškai sunaikinti, sunku tiksliau aptarti įkapes, jų padėtį kape. Kapuose rasta nuo 2 iki 5 daiktų. Vyrų kapų įkapsės – darbo įrankiai, ginklai, papuošalai. Įmoviniai kirviai dėti mirusiųjų kojūgalyje arba galvūgalyje, ietigalis rastas galvūgalyje. Vyrų papuošalus sudarė žalvariniai žiedai, geležiniai lazdeliniai smeigtukai. Moterų kapuose rasta papuošalų, iš kurių išsiskiria iš žalvarinių įvijų ir skiriamųjų plokštelių sudaryti apgalviai. 5 eilių apgalvio liekanos rastos kape 15 (43 pav.), 4 eilių apgalvio skiriamųjų plokštelių rasta atsitiktinai. Galima pažymėti, kad šio tipo apgalviai daugiausia žinomi nuo viduriniojo geležies amžiaus pradžios žiemgalių gyventoje teritorijoje, nors juos nešiojo ir kitos baltų gentys. Paprūdžių radiniai papildė šių apgalvių radimviečių sąrašą R Žemaitijoje.

Moterų kapuose aptikta geležinių lazdelinių smeigtukų. Jų rasta ir atsitiktinai. Kai